

20. Глави євангельських церков України спільно виступили на захист моральності у суспільстві. Режим доступу: <http://repcu.org/?p=286>
21. Глави Євангельських Церков об'єднують зусилля задля захисту інституту сім'ї. Режим доступу: <http://religions.unian.net/ukr/detail/8328>
22. Устав религиозной харизматической общины «Источник жизни», г.Токмак, Запорожской обл., 1994 г. // ДАЗО. – Ф.1335. – Оп.26. – Спр.75. – Арк.49-53.

Грушевская Т. В. Современное состояние харизматических церквей в Украине

В статье рассматривается появление и деятельность харизматического направления в Украине, мотивы присоединения неопытов к харизматическим церквям. Прослеживается этноконфессиональная специфика украинских харизматов.

Ключевые слова: харизматические церкви, конфессиональные особенности, модернизационные процессы.

Grusheva T. V. The modern position of Charismatic churches in Ukraine

In the article studied the appearance and activity of Charismatic Movement in Ukraine, reasons of joining of neophytes to the charismatic churches. The peculiarities of the ethnic and confessional specific of the Ukrainian Charismatic churches.

Keywords: Charismatic churches, confessional differences, modernistic processes.

УДК: 316.3:298.9:261.7(477)

І. Г. Огорокова

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ УМОВИ ТА ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ РІДНОВІРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ 1991–2011 рр.

Автором аналізуються суспільно-політичні умови поширення рідновірських організацій в українській державі в період здобуття та утвердження нею незалежності, причини сприйняття їхніх ідей частиною населення.

Ключові слова: неоязичництво, рідновір'я, суспільно-політичні умови, українське суспільство.

Із здобуттям Україною незалежності у 1991 р. рідновірський рух поширився на її теренах і став активно розвиватися. Спочатку завдяки проповідникам діаспори поширилася РУНВіра. Її першу громаду зареєстрували 25 вересня 1991 р. Протягом десяти років кількість сповідників цієї течії стрімко зростала, і вже у 2001 р. кількість її громад досягла 56 [1, с. 80].

Рідновірський рух привернув увагу вчених різних напрямків. Найбільший внесок у його дослідження зробили А.М. Колодний [1], Г.С. Лозко [2], Т.Р. Беднарчик [3], О.О. Смержевська (Тупик) [4], О.Б. Гуцуляк [5] та ін. Проте в історіографії відображено передусім філософський аспект відродження язичництва та приділено увагу РУНВірі, яка перша набула швидкого поширення та відзначалася активною видавничою діяльністю.

Метою нашої статті є аналіз суспільно-політичних умов та причин поширення неоязичництва в Україні, що дасть змогу побачити його як історичне явище.

Питання суспільно-політичних трансформацій доби незалежності та періоду її здобуття розкривають дослідження О.Д. Бойка [6, 7], Н.О. Гордіної [8], В.М. Даниленка [9]. Релігійні процеси як складову суспільних трансформацій досліджуваного періоду охарактеризовано в роботах В.Є. Єленського [10], Т.В. Гаврилюк [11].

Швидке поширення неоязичницького руху в Україні зумовлене багатьма факторами, серед яких варто виділити загальноєвропейські та специфічно українські.

До загальноєвропейських факторів відносимо черговий сплеск національної самосвідомості як спротив тенденції глобалізації, відгук на екологічну кризу, ситуація постмодерну в культурі, ознакою якого, за визначенням А. Щедрина, є «архаїзація суспільної свідомості, повернення до міфу світоглядної свідомості навіть розвинутих країн» [12, с. 15]. «Майбутнє – невизначене і несе загрозу тотальної руйнації». Тому «на обрії – міф, архетип, світ чудесного»; «XXI століття буде століттям релігії і містики, або його не буде взагалі» [12, с. 14].

Із здобуттям державної незалежності релігійність суспільства набула можливості вільного втілення. Падіння тоталітарного державного утворення й демократизація з одного боку та певна дезорієнтація з іншого, відкрили широкий шлях проникненню з-за кордону численних проповідницьких місій, що, врешті, призводить до бурхливого зростання чисельності неорелігійних організацій в Україні.

Політична, соціально-економічна, духовна криза 1990-х рр. призводять до відчуття тривоги, незахищеності, внутрішньої спустошеності громадян, формують невизначену свідомість українського народу. Таке становище виступає сприятливим фактором для навернення людей у те чи інше віровчення. Належність до певної релігійної громади давало їй прихильникам надію, заспокоєння та почуття «долученості».

Як результат, спостерігаємо сплеск релігійності на початку 90-х років. Швидко поширюються нові релігії. Якщо в 1991 р. було зареєстровано 42 релігійні об'єднання, то вже в 2000 році їх було понад 90 [13].

Причину популярності новітніх віровчень можна вбачати вже в елементарному пошуку екзотики після тривалої культурної ізоляції. Та більш суттєвим видається те, що нові релігійні рухи краще адаптовані до потреб нового часу. Більшість із них пропонують досягнення фізичного та духовного оздоровлення, гармонії, успіху вже зараз, а не у потойбічному житті. Нові реалії життя вимагали нових ідей, суспільної активності, наближеності віри до конкретних обставин. Це призвело до сприйняття частиною суспільства новітніх віровчень.

Такими є загальні причини поширення новітніх релігій. До специфічних факторів, що забезпечили відносну популярність рідновірства в Україні, виділяємо наступне.

Національне відродження та здобуття державної незалежності спричиняють бурхливі зміни у суспільстві й свідомості народу. Це, перш за все, масове поширення патріотичних настроїв серед населення, піднесення національної самосвідомості, сплеск сподівань, прагнення відродити власні історичні та культурні надбання. Відбувається зростання зацікавленості традиційною культурою, в тому числі й дохристиянськими віруваннями, в яких ще у добу XIX – початку XX ст. почали вбачати етнічне коріння українців.

Все це серед частини інтелігенції виливається у бажання мати власну етнічну віру. Пік зростання кількості рідновірських громад припадає саме на середину 1990-х рр. – час найбільшого піднесення національного відродження, відповідно, й актуалізації історичної міфології, звернення до «фонду героїчності» як засобу національного єднання й образу, який підтримував віру у краще майбутнє, що набуло великої ваги в часи розбудови власної державності.

Особливого значення історичні міфи набувають для постколоніальних держав, яким тривалий час нав'язувалася колонізаторська схема історії, прищеплювалося почуття меншовартості. Захисною реакцією на це стає приписування собі якнайдавнішої, унікальної, героїчної історії [14]. Вище сказане повністю відповідає українському випадку. Один з провідних істориків сучасності Н. Яковенко зауважує, що нині домінує «спосіб тлумачення минулого як прецедент для підтвердження тих чи інших достоїнств українського народу» [15].

Як зазначає дослідник новітніх релігій А. Сафронов, «міфологія втягує в себе людину, роблячи її наче співучасником подій, описаних у міфі» [16, с. 229] – і тут знову варто згадати про загострену потребу долученості, осмисленості у суспільстві перехідного періоду.

В історії та сучасності неоязичницького руху міфотворчість посідає вагоме місце. Тут особливим чином переплітаються міфи стародавні – у вигляді дохристиянських вірувань, що їх намагаються відродити неоязичники – та сучасні, про які мова йшла вище. Більше того, неоязичництво не лише використовує історичний міф задля власної привабливості й легітимізації – воно саме є безпосереднім продуктом даного міфу. Переконаємося в цьому вже простеживши історію рідновірства: зародження в часи романтичної міфотворчості, використання її для сприйняття українцями діаспори.

Неважко відзначити, що «більшість неоязичницьких систем базуються на міфологемі «природності», «проростаючого родового коріння» [16, с. 230]. Дійсно, чи не головним аргументом неоязичників є теза про необхідність повернення до власних витоків, духовності, притаманній конкретному народу, яка відповідає його ментальності, історичному досвіду, архетипам. На думку рідновірів, таке повернення має забезпечити природний розвиток нації, її успішне майбутнє.

Використовуючи міфологему «золотого минулого», язичники пояснюють сучасний кризовий стан в економіці, політиці, екології, національній культурі саме відмовою від віри предків, від притаманної українцям духовності, світосприйняття. Відповідно, вони ідеалізують добу дохристиянської Русі, вбачаючи причину її занепаду у насильницькому насадженні чужої релігії. Рідновіри переконані в існуванні потужної автентичної культури на Русі, зокрема, писемності, священні тексти якої були знищені хрестителями. Доказом цього для язичників є текст «Велесової Книги», оригінальність якої вони відстоюють.

Міф Київської Русі неоднаково використовують різні рідновірські напрямки в залежності від їхнього ставлення до національного питання. За цією ознакою їх можна умовно поділити на «українських націоналістів» (РУНВіра, ОРУ, Руське Православне Коло (РПК)) та «слов'янофілів» (організації російського походження, «Великий Вогонь» та, в останні роки, РВ РПВ). Якщо перші оспівують Русь як яскраву епоху української державності, то останні користуються міфологемою «давньоруської народності», «колиски братніх народів» тощо.

Героїзація власного історичного минулого є невід'ємною рисою рідновірів. Більшість із них виводить своє походження від індо-аріїв. Теоретичну основу цього положення розробили О. Асов, В. Данилов, Ю. Петухов, Ю. Шілов та інші. Останній, доречі, сам є творцем малопоширеної неоязичницької течії – ладівіри.

Предками українців представляють рідновіри й трипільців, доводячи, що наш народ є спадкоємцем цієї яскравої культури й автохтонним мешканцем українських земель з прадавніх часів.

Проросійські неоязичники в Україні слідом за частиною росіян-рідновірів підтримують так звану «гіперборейську теорію» (автори – О. Дугін, В. Кандиба та ін.), що визначає прабатьківщину аріїв, слов'ян, русів в районі Північного полюсу та описує їхнє просування на південь.

Активно використовуючи ідеалізовані сюжети української історії, неоязичники, звичайно, не могли оминути увагою героїчну добу козаччини. Міфологізація козацтва неоязичниками полягає не лише в їхній ідеалізації, а й у відстоюванні версії про язичницьке віросповідання запорожців, яку аргументують численними елементами двовір'я у козацькому середовищі та легендами про характерників. Це зумовило появу у структурі неоязичницьких організацій різноманітних козацьких формувань, які сприяють залученню до рідновірських громад молоді й підсилюють видовищність їхніх заходів.

Велику роль національних почуттів у поширенні рідновірського руху визнають і самі його прихильники. Так, один із засновників рідновірського руху в незалежній Україні, голова однієї з перших і колись потужної громади РУНВіри «Оріяна» Святослав Щербина відзначає, що першопочатково його організація була створена з числа представників Української консервативної республіканської партії. «Ми почали знати більше про нашу минувшину через історію, через археологію, і вийшло таким чином, що ці люди, які були в нашій політичній організації, прийшли до рідної духовності перші» [17].

При чому за джерела пізнання історії С. Щербина називає роботи Ю. Шилова, С. Плачинди та інших авторів, відомих своєю міфотворчістю.

О. Гуцуляк, який досліджує філософський аспект рідновір'я, на прикладі подібних творів доводить, що «у посттоталітарній свідомості українців з'являються ідеї «теології ностальгії» – мрії про повернення у «втрачений рай», «священний час і простір», де людина зможе зреалізувати себе у повній свободі» [5, с. 15].

Рідновірами наголошується, що християнська церква не відповідала патріотичним духовним потребам: «козаки, приїжджаючи із Запорізької області, почали долучатися до рідної віри. Тому що, коли ми виходили на козацькі ради, ми виходили у білих полотняних сорочках, українська вишивка, українська мова, славлення української землі-матері і тому подібне. Ви добре знаєте, що якраз ми славимо свою землю, свою матір, святий Дніпро і свій рід. А люди, які ішли до християнського попа, бачачи, що там славиться земля Єрусалимська, вода іорданська, Авраам, Сара й інші, то вони думають: «А чого ми повинні молитися?» ... І виходить таким чином, що через політичні всі події, що відбувалися в Україні на початку 90х років, люди зрозуміли, що без рідної духовності відродити Україну неможливо» [17], – підсумовує С. Щербина.

Проте не слід вважати рідновірство суто політичним явищем, заснованим лише на національних переконаннях.

Важливе місце у неоязичницьких концепціях посідає екологічне питання, прагнення до єдності людини з природою, гармонії в світі. У світлі сучасної екологічної кризи ця проблема є доволі актуальною, такою, що турбує багатьох небайдужих людей – а, отже, є ще одним фактором привабливості рідновірства.

Сучасні язичники підкреслюють, що наші предки в дохристиянські часи відчували себе частиною природи, завдяки чому жили у здоровому середовищі та володіли особливою мудрістю. «Бо саме оспівування природи, святої землі – це вважається рідновірство» [18], – наголошує голова РПК С. Пашник.

Цьому протиставляється християнський погляд на природу як на брудне й гріхове. Як влучно зазначає А. Щедрін, «неоязичницькі об'єднання широко звертаються до «екологічного» сектору сучасної міфотворчості; тут прослідковується також тенденція перекласти відповідальність за кризу у відносинах «природа – суспільство» на християнство» [12, с. 18].

Крім того, до причин швидкого поширення рідновірського руху на українських теренах треба віднести особливості української ментальності. Це певний світоглядний плюралізм, толерантність до інакомислення, витоки яких лежать ще у прадавніх часах і зумовлюються межовим географічним розташуванням України, її відкритістю різним впливам. Також важливими є такі характерні риси українського народу, як пантеїзм, натуралізм і обрядовірство. Це, безумовно, створювало сприятливі умови для поширення неоязичництва із притаманними йому почитанням природи і яскравою обрядовістю.

Цьому ж сприяло і збереження численних язичницьких елементів в народній звичаєвості та православній обрядовості.

Нарешті, відносна популярність неоязичництва в українському суспільстві пояснюється відповідністю окремих аспектів рідновірської ідеології потребам часу. Це, перш за все, притаманна йому чітка національна орієнтація, активна громадська позиція, пропаганда здорового способу життя, повернення моральних цінностей тощо.

Виявити, які причини переходу до неоязичництва були найважливішими та найпоширенішими, було одним із завдань соціологічного опитування у формі анкетування. Респондентам пропонувалися такі варіанти відповіді на питання «Рідна Віра для Вас – це, перш за все»: «Відродження української традиційної культури», «Єднання з навколишнім світом й шанобливе ставлення до природи», «Священні знання та зв'язок з Богом (Богами)».

Аналіз отриманих таким шляхом даних показав, що найбільш важливим для 17% респондентів є відродження традиційної культури, єднання з природою – для 43%, суто теїстичний фактор переважає у 32% опитаних рідновірів.

Ще одним питанням (відкритим, тобто таким, що не має готових варіантів відповіді), покликаним виявити фактор привабливості неоязичництва було «Що Вас приваблює у Рідній Вірі?». Найбільш поширеними відповідями були «Те, що це наше рідне», «те, що людина є частиною світу, природи», що ще раз підтверджує тезу про «природність» та «рідність» як основні неоязичницькі міфологеми.

Крім того, у багатьох випадках зустрічаються відповіді «те, що у Рідній Вірі я є онуком Божим, а не рабом» та «те, що вона зрозуміла, я отримав відповіді на свої питання». У багатьох випадках дається ірраціональне пояснення: «я відчув, що це моє».

Отже, бачимо, що, як влучно зазначив О. Гуцуляк, «український інваріант сучасного неоязичництва за своєю суттю є «берегинізацією» – визволенням та прагненням збереження відпочаткового «Великого Стилю» життя народу. ... Відповідно ставиться мета пошуку його «моральної основи», «шляхетної генеалогії», що змушує реконструювати «втрачену систему національних знаків», «Книгу національного буття» [5, с. 14]. Дослідник характеризує неоязичництво як прояв «пошуку нового типу свідомості та «Великого Стилю» життя, що був би адекватним для сучасного рівня постіндустріальної та інформаційної цивілізації, для епохи

постсучасності як потягу до культурного минулого (традиції), знаходження у ньому «відпочаткового» людського, духовного світосприйняття та світорозуміння».

Ми повністю погоджуємося з думкою О. Гуцуляка про пошук. Саме в ньому треба шукати першопричину постання такого явища, як українське неоязичництво. У пошуку нового, справжнього, ідеального, рідного. І в пов'язаних з ним надіях.

У цьому контексті, на наш погляд, доречно згадати такого діяча, як Олесь Бердник. Його діяльність була чи не найяскравішим проявом цих пошуків та сподівань, і пік її припадає на той же час, що і бурхливий розвиток рідновірства. Більше того, останні називають його «українським позаконфесійним інтелектуалом-рідновіром» [19].

Визнаючи відданість Бердника християнству, язичники відзначають суперечність його окремих ідей церковним догматам та підкреслюють велику увагу й прихильність письменника до давніх українських вірувань. Наводять його слова про те, що Дажбог є синонімом Христа, а також зв'язок сучасних проблем із втратою батьківської віри: «Лише осліпий від горя Сварожич палить язичницькі вогні, світить поминальні свічі і все допитується у чорнобильського мороку: «Де ж ти так согришила, жінко свята, Русь-Україно, що горе допалує Тебе, як воскову свічу, що рабство жене Твоїх дітей до своєї брами, як покірну отару? Може, ще тоді, як зреклася нас – язичницьких Богів?» [19]

На сторінках часопису «Згода», очоленого Бердником, публікувався матеріал про В. Шаяна, діяльність якого була оцінена дуже високо: «Як і щороку, вшановуючи з синівською вдячністю роковини Тарасові, ми сьогодні вкупі з читачами «Згоди» вносимо в святці національної та історичної пам'яті видатного сина українського народу професора Володимира Шаяна. Широкий загал в ріднім краю мало знайомий з цим мужнім та мудрим духом. Можна сміливо сказати: мова йде про вірного послідовника героїчних предтеч нашого воскресіння – Сковороди, Шевченка, Каменяра, Лесі...» [19]. Тут же було вміщено уривок з праці Шаяна, що, імовірно, стало першою його публікацією в Україні.

Ми не погоджуємося з тим, що О. Бердника можна зараховувати до рідновірів. Проте вважаємо за потрібне провести паралелі між ними, що дасть можливість краще зрозуміти сутність світогляду обох та історичних факторів формування їхнього світогляду. З рідновірською сакралізацією рідної землі, культури, духовності співзвучна Українська Духовна Республіка Бердника, з їхньою схильністю до історичної міфологізації – його твердження про народження Христа на Хортиці, виведення Галилеї від Гілеї тощо.

Таким чином, в поширенні неоязичництва на теренах незалежної України виділяємо низку причин, які умовно можна поділити на загальноєвропейські та на специфічно українські, а також виділити з них причини, характерні для популяризації всіх новітніх течій та суто для рідновірських.

Серед загальноєвропейських слід зазначити сплеск національної самосвідомості як спротив тенденції глобалізації, відгук на екологічну кризу, ситуація постмодерну в культурі. Серед специфічно українських – соціально-економічна, політична, духовна криза початку 90-х років, демократизація суспільства, поява західних релігійних місій, потяг до нового після тривалої радянської ізоляції. Це загальні причини появи та поширення новітніх релігій.

Суто рідновірське поширення викликали піднесення національної свідомості, потреба молодій державі в історичних міфах та активне їх культивування неоязичниками, екологічна криза, відповідність рідновірських ідей потребам часу та українській ментальності. Витоковими ж для нього є спровокований вищеназваними причинами пошук українцями свого окремішнього «МИ», своєї духовності, відродження, культурного поступу та кращої долі загалом.

Джерела та література

1. Колодний А.М. РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра) / А.М. Колодний. – К. : Світ, 2002. – 64 с.
2. Лозко Г.С. Актуалізація української етнорелігії в європейському контексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук : спец. 09.00.12 «Українознавство» / Г.С. Лозко; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ. – К, 2007. – 22 с.
3. Беднарчик Т.Р. Український рідновірський релігійний рух у діаспорі ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.11 «Релігієзнавство» / Т.Р. Беднарчик; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ. – К, 2007. – 18 с.
4. Тулик О.О. Язичницькі традиції в духовній культурі українців (90-ті рр. ХХ ст.) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О.О. Тулик; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К, 2002. – 253 с.
5. Гуцуляк О.Б. Неоязичництво як світоглядне явище (історико-філософський аналіз) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / О.Б. Гуцуляк; Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2004. – 192 с.
6. Бойко О.Д. Суспільно-політичні трансформації в Україні (квітень 1985 – серпень 1991 рр.): історико-політологічний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук : 23.00.02 / О.Д. Бойко; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – К., 2003. – 44 с.
7. Бойко О.Д. Україна у 1985–1991 рр. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку / О.Д. Бойко. – К. : ІПіЕНД 2002. – 305 с.
8. Гордіна Н.О. Суспільно-політичні настрої населення УРСР в умовах суверенізації та здобуття Україною державної незалежності (1990–1991 рр.) / Н.О. Гордіна // Гілея: науковий вісник : Збірник наукових праць. – К., 2010. Вип. 41 (11). – С. 172–177.
9. Даниленко В.М. Релігійне життя в Україні у 1990-ті роки / В.М. Даниленко // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2002. – №6. – С. 518.

10. Єленський В.Є. Релігійно-суспільні зміни в процесі посткомуністичних трансформацій: Україна в центрально-східноєвропейському контексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук: 09.00.11 «Релігієзнавство» / В.Є. Єленський; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. – К., 2003.
11. Гаврилук Т.В. Соціальні зміни як передумова формування нових концепцій Бога / Т.В. Гаврилук // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Філософія. Наук. зб. – Чернівці, 2005. – Вип.240–241. – С. 103–108.
12. Щедрін А. «Вторинний» міф у контексті доктринальних засад нетрадиційних релігій та окультно-містичних груп: еволюція відносин у культурі постмодерну / А. Щедрін // Українське релігієзнавство. – 2006. – № 2. – С. 15
13. Колодний А.М. Релігійна мережа України: конфесійні та регіональні зрізи [Електронний ресурс] / А.М. Колодний. – Режим доступу : http://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2009/03/15/religijna_merezha_ukrajiny/
14. Стріха М. Що нам робити з нашою історією? [Електронний ресурс] / М. Стріха // Українське життя в Севастополі. – Режим доступу : http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/strikha_such_history.htm
15. Яковенко Н. Кілька спостережень над модифікаціями українського національного міфу в історіографії [Електронний ресурс] / Н. Яковенко. – Режим доступу : <http://www.ukrhistory.narod.ru/texts/yakovenko-5.htm>
16. Сафронов А.Г. Мифы и мифология новых религий / А.Г. Сафронов // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2002. – № 561.
17. Інтерв'ю І. Огорокової зі С. Щербіною. Запоріжжя. 07.11.2010 р.
18. Інтерв'ю І. Огорокової зі С. Пашником. Запоріжжя. 02.11.2008 р.
19. Українські позаконфесійні інтелектуали-рідновіри [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.berdnyk.com.ua/materials/6/>

Огорокова И.Г. Общественно-политические условия и причины распространения родноверческого движения в Украине 1991–2011 гг.

Автором анализируются общественно-политические условия распространения родноверческих организаций в украинском государстве в период обретения и утверждения ним независимости, причины восприятия их идей частью населения.

Ключевые слова: *неоязычество, родноверие, общественно-политические условия, украинское общество*

Okorokova I.G. The socio-political conditions and reasons for extension of new-pagan native faith in Ukraine in 1991-2011

The author analyzes the social and political conditions for spread of new-pagan organizations in the Ukrainian state in the period of gaining and approval of its independence, the reasons for perception of their ideas by the population.

Keywords: *neopaganism, native faith, socio-political conditions, Ukrainian society.*

УДК: 94:277.4(477.7)"192/193"

Є. О. Голощапова

БАПТИСТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 20–30–х рр. ХХ ст.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано ступінь вивчення історії баптистів України в умовах суспільних трансформацій 20-30-х рр. ХХ ст. Акцентовано увагу на радянській історіографії проблеми, яка містила великий фактологічний матеріал, але носила упереджений та політично заангажований характер. Визначено особливості, напрямки і перспективи сучасних досліджень.

Ключові слова: *історіографія, баптисти, Південна Україна, суспільні трансформації*

На сьогодні в українській історичній науці дослідження розвитку баптизму на вітчизняних теренах набуло відповідної наукової ваги і його актуальність не викликає заперечень. Це стало можливим завдяки активізації досліджень з історії релігії і церкви в Україні, визнання наукової важливості цього напрямку нарівні з політичною та соціально-економічною проблематикою історичних розвідок, поступовому розширенню світоглядних та методологічних меж дослідників.

Метою даної статті є вивчення та аналіз праць, присвячених історії євангельських християн-баптистів, які виходили в період з 1920-х років до теперішнього часу, їх характеристики в контексті дослідження становлення баптистської конфесії в умовах суспільних трансформацій 20-30-х рр. ХХ ст.

Класифікацію історіографії проблеми побудуємо за проблемно-хронологічним принципом, виділивши два основних блоки дослідницьких праць – радянського періоду та доби незалежної України. У кожному з запропонованих періодів розглянемо історіографічний доробок за критерієм походження, розглянувши світські наукові дослідження та твори написані самими баптистами. Окремого висвітлення вимагає внесок у дослідження тематики зарубіжних та діаспорних учених.

Якщо у цілому історіографія радянського періоду формувалась під впливом політичної кон'юнктури, то роботи релігійного характеру залежали від панування ідей вульгарного «войовничого атеїзму» 1920–